

Şeyh Abdurrahmân Nesib Efendi ve Eserlerindeki Bazı İlâhileri

DR. H. MAHMUT YÜCER
Araştırmacı - Yazar

Giriş

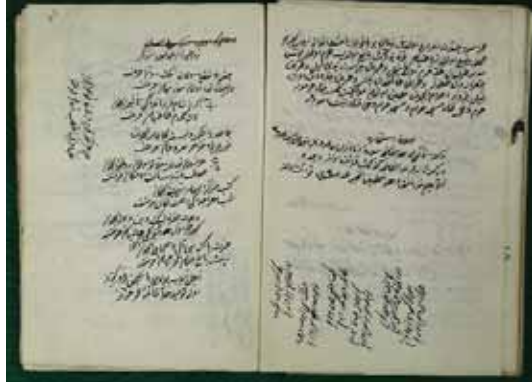
Celvetîlik Türk tasavvuf mûsikisinde önemli bir yer tutar. Bu önem, tarîkat kurucusu olan Azîz Mahmud Hüdâyî'nin mûsikîci olmasından kaynaklanır. Çâr-gâh makamındaki tevşîhi "Kudûmün rahmet-i zevk u safâdır yâ Rasûlallâh" dinî mûsikînin şâheserlerindedir. Bu tarîkatta mûsikîcilerin çoğu başta Üsküdar'daki âsitâne olmak üzere diğer Celvetî tekkelerinde zâkirbaşılık görevlerinde bulunmuşlardır. Bunlar arasında aynı zamanda birer besteci olan Hâfız Kumral ile Şaban Dede başta gelir. Celvetîliğin Hakkîlik kolu kurucusu İsmail Hakî Bursevî (ö.1724) ile Kalburcuzâde Zâkir Hacı Mahmud Efendi'nin besteledikleri ilâhiler eski mecmualarda kaydedilmiştir.

Hüdâyî hankâhının 18. ve 20. postnişîni Şeyh Mehmed Rûşen Efendi (ö.1209/1794)'nin çeşitli eserler içerisinde ilâhî ve kasîdelerine rastlanmaktadır. Mehmed Rûşen Efendi'nin Nesîb Efendi Dîvân'ı içerisinde yer alan bir ilâhisi şöyledir:

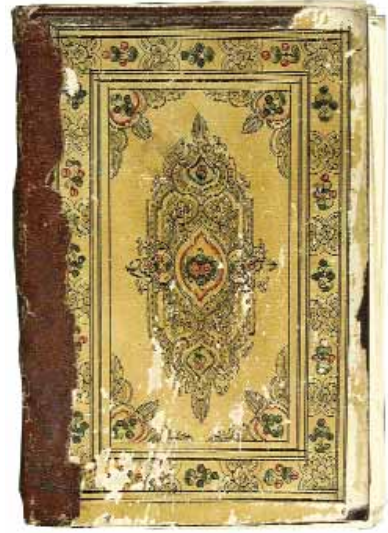
İlâhî

Ey güzel bana kasdın var
Bu cânım için bana kasdın var
Geçtim bu candan hem dahi tenden
Bildim ki benden bana kasdın var

Sana ben n'ettim kül olup bittim
Cânımı bildi bana kasdın var

A. Nesib Efendi mecmuası

Mecmuanın cildi

Nice bir mihnet nice bir firkat
Öldürdü hasret bana kasdın var

Efgânım için mi hicrân için mi?
Bir cân için mi bana kasdın var
Misli yok şâha, sevdiğim cânâ
Bildim dilârâ bana kasdın vâr¹

Biraz sonra tanıtmaya çalışacağımız mecmuâ içerisinde ve farklı divanlarda da dergâhın 21. şeyhi Mehmed Şehâbettin Efendi (ö.1234/1819)'ye ait ilâhî ve kasîdeler bulunmaktadır.

Meselâ Şeyh Şehâbettin Efendi'nin:

Ey gönül! Ümîdi kat' et gayriden, Allah'a bak,
Yum gözün ebvâb-ı halktan dön, ulu dergâha bak.

Dergehinde ser-fürû etmiş kamu halk-ı cihân
Halk-ı âlemden ganî in'âm edici şâha bak

Ey gönül! Âgâh isen bakma nücûm u eflâke
Dâim u bâkî cihân-ârâ olan bir mâha bak

Gel Şihâb âzâd ol, kayd etme dünya rütbesine
Var çalış, Allah katında müteber bir câha bak.²

Diğer bir ilâhisi'nde:

İlâhî der dilim, dermâne geldim,
Kapında sâlim ihsâne geldim

Günâhım çoktur gufrânı senden
İlâhî afv ile gufrâna geldim

Beni hâk-i mezelletten halâs et
Senin gibi ulu sultâna geldim
Rasûlün için bana rahm eyle yâ Rab!
Dönülmez rahmet-i rahmâna geldim

Şihâbâ! Her derd-mende kıl keremle
Umarım fazlını, mennâne geldim.

Pîr makamı olan Hüdâyî Âsitânesi şeyhlerinin hepsinin mûsikiye âşına kimse-
ler olduğuna kesin gözüyle bakılabilir.

Şeyh Abdurrahman Nesîb Efendi:

Hayatı:

Abdurrahman Nesib Efendi, “Küçük Hakkı” diye ünlenen Mehmed Şehâbeddin Efendi (ö. 1234/1818)³’nin oğludur. Hangi tarihte doğduğu tam olarak bilinmemektedir. Üsküdar Hüdâyî âsitânesinde babasının nezâretinde yetişmiştir.

Seyr u sülûkünü babasından tamamladıktan sonra Ayasofya civarındaki Erdebil Tekkesi şeyhliğine atanmış, vefatıyla da babasının makamına (1234/1818-9) geçmiştir. 1243/1827 yılında Ordu Vaizliği de yapan Nesîb Efendi, şairliğinin yanında mûsikîye olan âşinalığıyla tanınmıştır⁴. Günümüze bir ilâhî ile din dışı sahada bir peşrevi ulaşabilmiştir⁵. “Seyyid” mahlasıyla yazdığı şiirlerini Dîvân ile Güfte Mecmuası’nda toplamıştır⁶.

Ayrıca Celvetîye Tarîkatı’na ait bir Risâlesi’nin de olduğu söylenmektedir⁷.

1258/1842’de vefat eden Nesîb Efendi’den sonra yerine oğlu Mehmed Rûşen Tefvikî Efendi geçmiştir.⁸

1-Mecmuâ

Bu çalışmaya, Hüdâyî Âsitânesi’nin 22. postnişini Şeyh Abdurrahman Nesîb Efendi (ö.1258/1842)’nin kaleme aldığı Mecmua’sını tanıtmak amacıyla başlamıştık. Ancak daha sonra gördük ki Nesib Efendi’nin şiir ve mûsikîdeki esas gücünü gösteren eser bu mecmua değil, bir başka numarada kayıtlı olan Dîvânı’dır.

Hacı Selimağa Ktp, Hüdâyî Bölümü, nr. 1806’da bulunan mecmuâ müellif hattı olup 97 varaktan oluşmakta, kırkanbar niteliği arz etmektedir. Eser içerisinde Abdurrahman Nesîb Efendi, bazı Arapça, Farsça kasidelere, Arapça hutbe örneklerine, İbrahim Hakkı Erzurumî, İsmail Hakkı Bursevî, Niyazi Mısrî, Çelebizâde Abdulaziz Efendi gibi tasavvuf büyüklerinin güftelerine yer vermiştir. Yine mecmua içerisinde çeşitli zamanlarda yapılacak dua şekillerine ve dua türlerine örnekler verilmiştir.

Hacı Selimağa Ktp, Hüdâyî, nr. 1806.

Vr.-1a-3a; Arapça **Risâle-i Besmele-i Şerif**: On iki fenni mündemiç olduğu beyan edilmektedir.

Vr.3b-**Risâle-i İmkâniyye li's-Seyyid Şerif** (k.s.) Arapça.

Vr.9b-10b. Hâzâ Kasîde-i fi'l-Esmâi'l Müenneseti li İbn Hâcib⁹

Vr.10-13: Arapça kasîdelerden bahseden bir bölüm

Vr.20b- Arapça Hutbe

Vr.30b-İnsanın Hakîkati

Vr.34- Ebu Haseni'ş-Şâzili'ye ait bir dua.

Vr. 35a- et-Turuk ve'l-mezâhibü'l-bâtula: İbâhiyye, Evliyâyîyye, Yezîdiyye, Mür-
cie, Hakemiyye vs.

Vr.43a-Nûrâniyye, Kibriyye-i Ahmer şeyhu'l-Ekber

Vr.46a. Yunus kuşlar dilinde söyler kendi hâlinde

Yanar Allah aşkından iş bu cihan içinde

Tavşancıldır uçarım kanâdiller saçarım

Senden sana kaçarım fânî cihân içinde

Vr.46b. Ey cihân-ârâ yolunda biz bu câna bakmışız

Hem dahi aşkınla solmuş gül gibi savurulmuşuz

Yandı âhir âteş-i aşka bu canım gönlümüz

Hayli dem pervâne âsâne-i aşka banmışız

Yâ ilâhî bir himmetle bir nigâh et âşıkâ

Firkatinle ağlamakta sanki Yakub olmuşuz

Hicru aşkın ile yandık âşık-ı bîçâreler

Nice demdir böyle hicrânınla cana kalmışız

Pâdişâhım esîrin bîçâreye eyle meded

Cümle âşıklarla zirâ can başa koymuşuz.

Ey şerâyi-i ilminin kâni Muhammed Mustafa

Ve'y hakâyık bahrinin dellâli Muhammed Mustafa

Vr.47a. İbrahim Hakkı'nın Maarifetnâmesi'nden alınan bir sayfa metin âlem-i
ahadiyetten itibaren varlıkların oluşumu anlatılmaktadır.

Vr.47b-"Cemâlin lem'a-i subh-ı felektir Yâ Rasûlallâh ile başlayan bir kasîde.

48a. Aşka iki cihanda şah olan gelsin beri

Râh-ı Hakk'a bende-i dergâh olan gelsin beri

Devlet-i dünyâ ile mağrûr olanlar gelmesin

Ârif-i fânî fenâfillâh olanlar gelsin beri

Sünbül-i nice vird kıldı sırât-ı müstakîm

Dest-gîri daimâ Allah olan gelsin beri

48b.Hüdâyî dergâhı şeyhleri ve İstanbul'daki tarîkat pirlерinin vefat tarihleri sı-
ralanmaktadır.

49ab. Azîz Mahmud Hüdâyî halîfelerinin isim ve künyelerini veriyor.

50a. İsmail Hakkı Bursavî'nin şeyhi Osman Fazlı İlâhî (v.1102) vefatını anlatan
bir pasaj.

50b. İsmâil Hakkı Bursevî'nin Hüzam bir şarkısı

Hüzzam

Her nefeste bin belâdan âh âh
Türlü türlü ibtilâdan âh âh
Mihribân olmak ne mümkün hasm-ı cân
Cin u ins pür-cefâdan âh âh
Ahdine gadr eylemekten kârî hep
Rüzgâr-ı bî-vefâdan âh âh
Şems râhat eyledi âhir gurûb
Zulmet-i mihnet fezâdan âh âh
Hakk'a âşık oldun ise canla
Eyle gel vird-i Hüdâ'dan âh âh
Zabt-ı âh etmek ne mümkün **Hakkıyâ**
Geçmek olmaz ol hevâdan âh âh.
Vr.50b.

Beyâtî

Aşk âteşine ben yâna geldim, yanmayıp bunda ben yâ ne geldim.
Şem'i hüsnünü görelî âhir, yoktur kararım pervâne geldim.
Hüsn-i leyâ için Mecnûn olmuşum, aşkınla cânâ dîvâne geldim.
Dilde sevgin var, derd-i hicrin var, başta aşkın var, mestâne geldim.
Hakkıyâ! Yûsuf-ı aşkı bulmaya, avâlimi dûr edip Ken'âne geldim.

Bûselik

Ben Celvetîyim celvetî, gönlümdedir devran bana,
Cism-i felek, cânım kamer, âlem bütün seyrân bana,
Pervâne veş dönsün dönen baksın bu şem'a cân u ten.

51a. Rûh-ı insânî hakkında bir buçuk sayfalık bir metin var.

52a. Hz. Üftâde kendi fukarasına 11 terekli tâc-ı şerîf ve evlâd-ı kirâmına 18 terekli, kendileri mübarek başlarına 24 terekli tac, pîrimiz Şeyh Mahmud Hüdâyî hazretlerine 13 terekli tac-ı vad-ı inâbet buyurmuşlardır. İki abd-i şerîfleri pîrimiz Şeyh Mahmud Hüdâyî sandukası üzerine koyulup ziyaret edilen tâc-ı şerîf, rivâyet-i sahîhada kendi mübârek yed-i şerîfleriyle sandıkları tâc-ı şerîftir. Diğer rivâyette şeyhleri Hz. Üftâde'nin kendi eliyle sarıp pîr efendimize giydirdikleri taktır.

vr.53a.Hz. Fatıma'dan mervîdir ki Hz. Peygamber: Bir mü'min ile bir mü'mine vitir namazından sonra secde edip beş kere "Subbûhun Kudddûsün rabbünâ rabbü'l-melâiketi ve'r-rûh" dese sonrada secdeden başını kaldırıp Âyete'l-Kürsî okusa yine tekrar secdeye varıp "Subbûhun Kudddûsün....." tesbîhini tekrar etse ruhumu elinde tutan Allah hakkı için o kişinin günahı afvola. Henüz secdeden kalkmadan hasenat yazıla, altmış sevap verile ve her ne hacet dilerse redolmayıp eğer tahiyat dahi okuyup sonra selam verirse vitr vacipten sehv vaki olmuşsa kâfi ola.

vr.54ab-56b. Osmanlı Sultanlarının doğum tarihleri tahta çıkış, iniş ve ölüm tarihleriyle ilgili bir cetvel verilir.

vr.56b.

Vakt- i seherde açılır perde, düştüğüm yerde derman sendedir.
Düşmüşüm kaldır minnetim oldur, ağlarım güldür, dermanım sendedir.
Benim bîçâre, kaldım âvâre, yürek pürâyâne, derman sendedir.
Nefsim zâlimi, güzele hâlimi, sundum elimi, derman sendedir.
Derviş himmete çare, vuslattır fırkate derman sendedir.

vr.57-58. Üsküdar'daki 47 adet dergâhın ismi sayılmaktadır.

vr.61a. **Tarikat'ın** başı, hubbullâh, ortası; zıllullâh, sonu; rahmetullah olduğun-
nu anlatan bir bölüm.

Tasavvuf safâdan gelir. Uzaklığı ve safâyı terk etmek, sıdk ve vefâyâ yapışmak-
tır. Bunun da ilki ilim, ortası hilm, sonu muhabbettir. Esası mal biriktirmeyi terk
etmektir. Rüknü, Azîz-ü Gaffâr olana tevekküldür.

Kemâli, nefisten kaçmaktır. Zîneti, şeyhinin sevgisi ve emri hâriç insanlardan
iktibâsın olmamasıdır.

Nûreddin Cerrâhî'nin "Dil beytini pâk eden mevlâ zikridir, zikri" mısraıyla baş-
layan beyti ve birkaç beyit daha var.

61b. Yâ Rasûlallâh! Sensin sırr-ı Kur'ân-ı Kerîm

Mushaf zâtındadır âyât-ı rahmân-ı rahîm

Kaşlarındır kâb-ı kavseyn celâl-ı kibriyâ

Oldu sâlik sırr-ı ev ednâya bir resm-i azîm.

Allah Allah der gören zehârını ta'zimden.

Yok teşâbüh bunda muhkemdir bu güftâr-ı kavîm

Sîne ki levh eyledi tâ akl-ı evvelden Hüdâ

Yazdı ol levh-i kalemden ilmin a'lâm-ı alîm

Hangi ârif mazhar-ı Hak olduğun bildi senin

Râh-ı Hak bulup dedi hâzâ sırâtun müstakîm

Şerh-i vafında yeten hûn çeker eşk-i çeşm

Şeyh Hakkı istemez bu hizmetinde zer u sîm

vr.62a.

Maksad-ı âşıkların menzili cânân olur,

İsmi ni yâd ile nâle ü hayrân olur.

Kimde ki aşkın buluna, azm ede Hak yoluna

Sırrı onun bilene, aşk yoluna pinhân olur

Aşk ile kim âh ede kalbini âgâh ede.

Azmini dergâh ede, ol ulu sultân olur.

Nakş-i âşık sana aşk haberin veren

Menkıbe-i evliyâyâ şek gülistan olur.

vr.62b.

Allahümme rabbenâ takabbel minnâ salâtenâ ve sıyâmenâ ve kıyâmenâ ve kırâ-etenâ ve sucûdenâ....

İki dua bulunmaktadır.

Allahümme yâ Rabbi ente'l-ebediyyi'l-kadîm ve hâzâ sümetün es'elüke fihâ ismete mine'ş-Şeytânirracîm.

vr.63a.

İstihâre namazı Arapça olarak tanıtılmaktadır.

Erefoğlu Rûmî'nin bir güftesi bulunmaktadır.

Gece gündüz hayâlimde fikrimde
Tâ ezelden bi-ismi'd-dâim ve âlihî benim

Hakkın ismi arayım da dilimde
Tevhîdimde Allah hem ve âlihî benim

Geçit olmayınca umman bulamam
Bana kimdir diyene, kimdir diyemem

Gel sırrını âyân edelim
Sırrım saklı sırrullah hem ve âlihî benim

İsmim Eşrefoğlu Rûmî gedâyım
Dil-veş kâmil gerek halkı mülâyim.

vr.63b. Tire Çelebizâde Abdulaziz Efendi'nin bir kasîdesi var.

vr.64b.

Yâ ilâh yâ Şâh-ı kerîm, menba-ı lütf-ı vücûd ve halk-ı azîm
Tâ kıyâmet çilâne şah olsun, millet-i Ahmed'e penâh olsun
Bir günün bin edip Hüdâ-yı Kerîm, ber-mezîd ola fazl-ı Rabb-i Rahîm.
Hazret-i Hâkk edip atâ-yı cezîl vere şehinrâk-ı ömr-i tavîl.

vr.65a.

Yine bir sevdaya düştüm aşkın elinden
Yine umman olup taştım aşkın elinden
Seherlerde ağlayayım, ciğerim dağlayayım, sular gibi çağlayayım
Arzumu ummana saldım, eğri gavvâs olup daldım, birlikte hayrette kaldım
Âteş-i aşkla yandım, iki cihandan usandım, güyâ mecnûna döndüm
Derviş himmet bîçâreden, heman.....evâneden
Hem yoldaki sikke-bândan, aşkın elinden şevkin elinden.

66ab.

Şeyh Mehmed Rûşen Efendi'nin biyografisi mevcut.

vr.67a.

İstanbul'da medfun olan Sahâbe-i güzîn hazerâtının isimleri listelenmiştir.

vr.67b.

Hutbe-i şerîf (Dört adet) Arapça olan her hutbe, bir veya iki paragraftan oluşmaktadır.

Elhamdü lillahi melikü'l-afüvvi'l-gafûr, ve'l-al-âlimü'l-halîm, es-sabûri's-şekûr, Ya'lemü hâinetü'l-a'yün vemâ tuhfi's-sudûr. Fe sübhânellahi mine'l-hayyi ve ba-se men fi'l-kubûr

Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ed-dâî ilelllahi ve ilâ cennât ve'l-hurûr ve'l-kusûr ve alâ âlihî ve ashâbihî ve hulefâihî'r-râşidîn Ebâ Bekrin ve Ömere ve Osmâne ve Aliyye'l-Murtazâ ve men tebiahüm ilâ yevmin nuşûr.

Ey mü'minler zandan ve kötü sözden sakının. Hevâ, bid'at, fısık ve fücurdan kaçının. Nefislerinizi kibirden, gururdan temizleyiniz. Âyette: "Dünya hayatı sizi aldatmasın" buyurulmaktadır. Allah bizi ve sizi nûrun hakîkatine vâsıllardan kılsın. Bizi ve sizi huzur ve kerâmet yurdunda yüksek tecellilerle şereflendirsin. Bir başka hutbenin va'z kısmında Arapça olarak: "Ey İmân edenler Allah yolunda sıdk ve sebatla mücâhede edin. Mertebe ve dereceleri tekmile gayret edin, niyetlerinizi tashîh ediniz. Çünkü ameller niyetlere göredir. Allah bizleri ve sizleri bid'atten, cehâletten korusun, visâl nimeti ve yüksek tecellilerle şereflendirsin" tavsiyelerinde bulunmaktadır.

Vr.70b. Dua

Padişah'tan kürk ilbâs olundukta Okunan Dua

Sermâye-i emn u emân, pîrâ-yı zemîn u zamân, şevketli, mehâbetli pâdişâh-ı ci-hân efendimize cânib-i kibriyâdan yed-i gerekli ilbâs eylediğin hil'at-ı saltanat-ı seniyyenin hüsn-i zînetini an fe an müzdâd eyle yâ rabbi. Vücûd-ı kerîmânelerin dâimâ libâs-ı hayât ile melbûs eyle yâ rabbi. Sâye-i rahmânelerinden fukarâ ve zuafâyı her an mesrûr eyle yâ rabbi.

Fasîh Ahmed Dede'nin İlâhileri, İsmail Hakkı Bursevî'nin Eserlerinin listesi, Cin tائفesinin şerhlerinin def'i için okunacak bir dua, Hz. Fatıma'nın nikâhı esnasında Hz. Peygamber'in okuduğu bir hutbe¹⁰

İmamın namazdan sonra mihrabte okuyacağı bir dua örneği, Düşmanlık ve şerhleri def için okunacak bir dua, Iskât-ı salât ve mîras taksimi ile ilgili bazı hesaplama örnekleri ile bu mecmua sona ermektedir.¹¹

Mecmua bu haliyle bir din görevlisinin el kitabı, bir şeyh efendinin sevdiği güfteleri kayd ettiği not defteri veya kendi gönlüne tulû eden bazı mısraları kayd ettiği ajanda olarak değerlendirilebilir.

Abdurrahman Nesîb Efendi'nin şiir, ilâhî, kasîde, Naat, Münacât ve güfte yazarı olarak esas gücünü gösteren eseri ise onun dîvânıdır.

2-Dîvân

Toplam 100 varak tutarındaki eser, Selimiye Kütüphânesi Hüdâyî kitaplığı içerisinde 1268 numarada kayıtlıdır. Müellif hattı, mukavva ciltlidir. İlâhî ve kasîdeler bazen talik, bazen sülûs bir hat ile yazılmıştır. Eserin ikinci varagında Şeyh Mehmed Rûşen Efendi'nin ilâhileri bulunurken, 3a-6b varakları arasında Şeyh Şehâbettin Efendi'nin ilâhileri yer almaktadır. Defterin bundan sonraki kısmında müellifin kendi naat, kasîde, ilâhî ve şarkıları yer almaktadır.

A. Nesib Efendi mecmuasının iç sayfaları

İlâhîlerde ana tema, günahkâr olma korkusu, Allah'ın bağışlamaması korkusu dolayısıyla mağfiret talebi, peygamber sevgisi, peygamberden şefahtalebi, züh-dî bir hayat arzusu, bazen aşkın ateşinden elem ve kederden sevgiliye serzeniş olarak sıralanabilir.

Şiirin güzel olması kaygısından çok afv ve mağfiret talebi esnasında tekrara düşüldüğü de görülür. Ancak içten ve coşkun yakarışlar okuyucuyu şiirlerin içerisine çeker, bıkkınlık veya usanç duygusu vermez.

Abdurrahman Nesib Efendi'nin Divânı'nda yer alan bazı ilâhileri:

İlâhî

Bi-hamdillâh kudûmünle müşerreffir
Şerefyâbız bugün elhamdülillâh eş-şükrü lillâh
Kime gönderirsen sâye-i lütfundur bize câh
Şerefyâbız bugün, elhamdü lillâh eş-şükrü lillâh
Şihâbhâ! Murâdınla dilin mesrûr ede Hâk
Behrân sâriğ ve dâr olsun vücûd u cûdun ancak
Senin zâtına elyaktır, cihânın şâhı olmak
Şerefyâbız bugün, elhamdü lillâh eş-şükrü lillâh
İlâhî, eyledin lütfunla bîcâreyi şâd
Gönül mahzûn iken oldu handân şâd u âbâd

Nice şükr eylesin **Seyyid** ki zira oldu dilşâd,
Şerefyâbız bu gün elhamdü lillâh eş-şükrü lillâh¹²

İlâhî

Ey benim derdime dermân eyleyen
Bunca lütf bunca ihsân eyleyen,
Binde bu noksanıma bakma benim
Bî-hisâb ise de cürmüm aşkıma
İsteyeni aşkıyla hayrân eyleyen
Ben mukarrırım cürmüme isyânıma
Bî add affıyla gufrân eyleyen
Sen terahhum eyle **Seyyid** bendene
Hicr ile kalbini dîvân eyleyen¹³

Naat

Dü cihânın fahri sensin yâ Muhammed Mustafa
Cümlenin hakkında rahmetin Muhammed Mustafâ
Hâk-i pâyinden niyâz eyler cemî-i kâinât
Cümle zerrât sana muhtaçtır Muhammed Mustafâ
Sana muhtaçtır şefaati mücrime rûz-ı cezâ
Sen inâyet kıl, şefaati kıl Muhammed Mustafâ
N'ola eylersin terahhumla nazar âsîlere
Afv olur her bir günahkârâna Muhammed Mustafâ
Etmeden aslâ derîğ hiçsin nigâh-ı şefkât
Halk olunmadı senin mislin Muhammed Mustafâ
İlticâ eyler kapında rûz u şeb müznîb olan
Derd u isyâna devâsın Muhammed Mustafâ

Kasîde

Sevdiğim her bir sözüm âh ile efgân eyledin
Çok cefâ ettin cihânı bana zindân eyledin
Sen bana bildirmeden aslâ bu dünyâ zevkini
Mübtelâ kıldın gam u aşkınla hayrân eyledin
Vermedin yol vuslata bir kere olsun bana sen
Çeşmimi her rûz u şeb hasretle giryân eyledin
Canım almak ise kastın, geçtin bu candan gönül
Dîdeden zirâ akan yaşımı sen kâim eyledin

Nice bir yansın fenâ bağında dil nîrân eylesin
Elverir yaktın bu sînemi nâr-ı hicrân eyledin

Etmedin bir an terahhum **Seyidî** bî çâreye
Bu harâb-âbâd cihâmı ona vîrân eyledin.¹⁵

İlâhî

Hâk-i pâyine yüzün sürmek diler şeydâ gönül
Sûz-ı aşkında senin yanmak diler şeydâ gönül

Nola eylersen visâlin bezmini ihsân ona
Dû cihâmı neylesin vaslın diler şeydâ gönül

Hasret ve hicrân ile yanmaktadır her rûz u şeb
Âb-ı vuslat zevkini ister, diler şeydâ gönül

Nice demdir yanma derkârı demâ-dem aşkına
Çâre ister derdine dermân diler şeydâ gönül

Tâbını yansın Dilârâ nâr-ı aşkın ile dili
Gel terahhum eyle kim şefkat diler şeydâ gönül

Seyidin bîçâredir, âvâredir aşkın ile
Vaslın ihsân ile kim ânı diler şeydâ gönül.¹⁶

Kasîde

Yâr elinden ne her olursa o da dermândır bana
Sevdiğim bir habbe olsun ver ki ihsandır bana

Senden olsun da kefen bâ-hil'at olsun cânıma
Hep gelen cânândan olsun, cümle ihsandır bana

Vuslatın ihsânına dil nice dem müştâktır
Ver bu maksûdu bana kim ayn-ı ihsandır bana

Şerbet-i vaslın içir bu hasta dil-i **Seyyid** kula
İstemem bir gayr-i ihsân vaslın usandır bana¹⁸¹

Şarkı

Güzel veçhin durur iken dilârâ
Bu dîdem gayriye âyâ bakar mı?

Senin zâtın kabul etmez iken misli
Gönül senden ırağa hiç akar mı?

Firâk ve hicr ile yanmış gönülден
Senin sevgine cihân ârâ çıkar mı?

İsm-i Celil

Belâ ve ibtilâ eline sivânın
Bu şeydâ gönlüme aşk sığar mı?
Firâkınla bu can her dem yanarken
Lisânım gayriyi âbâ anar mı?
Bu **Seyyid** bendene lütf et efendim
Nice dem yandı, dil dahî yanar mı?¹⁷

Münâcaat

Efendim, Pâdişahım misli yok bir özge mevlâsın
Dahî temsile gelmezsin hem a'lâdan a'lâsın
Sana eşyâ mezâhirdir buyurdun "semme veçhullah"
Her eşyâda zuhûra gelen yine ahfâdan ahfâsın
Hüdâya cerasın setr et ki gaffâru'l-hatâyâsın
Atâ ile tecelli kıl cûd hâb-ı atâyâsın
Mekânın yok ilâhî kim nedir zâtın senin Hakk'a
Kıdem, her dem sıfâtındır ve her cümleden akdemsin
Senin çûn zât-ı biçûnun münîrin heder kıyas olmaz
Bu **Seyyid** her ne vâsf etse yine vâlâ ve a'lâsın¹⁸

Naat

Senin süm-u firâkınla bu gün câna olan teşne
Olur şâyeste abd-i visâlin yâ Rasûlallâh

Sivâya rağbet etmezler sana âşık olan uşşâk
Mümeyyeredir gülistân-ı cemâlin yâ Rasûlallâh

“Le amrük” tâcını giydin risâlet tahtı üstüne
Nebîler içre zâhirdirkemâlin yâ Rasûlallâh

Senin zâtın bu âlemde münevver sırrıdır şâha
Anın için yere düşmez zılâlin yâ Rasûlallâh

Serâ-ser nûr-u hüsnünle münevverdir bu âlemler
Gider mi çeşmi cânımdan hayâlin yâ Rasûlallâh

Hezâr isyân ile Seyyid umar şefkat ziyânîden
Şefaata etmede yoktur misâlin yâ Rasûlallâh¹⁹

Îlâhî

Yüzbin salât olsun sana ey rahmeten li'l-âlemîn
Sâd, sâd selâm olsun sana ey rammeten li'l-âlemîn

Sensin şefaata mâdeni, sensin inâyet mahzeni
Sensin nebîler mefhari ey rahmeten li'l-âlemîn

Ey ismi Ahmed Mustafa hem muhabbet u pür vefâ
Senden umar bu dil atâ ey rahmeten li'l-âlemîn

Geldim kapına sâilim, her ne verirsen kâilim
Aşkın ile bî âkilem ey rahmeten li'l-âlemîn

Benden senin bî-çâredir, derdin ile âvâredir
Hem ciğeri püryâredir, ey rahmeten li'l-âlemîn

Lütfun umar umar cümle senin ey rahmeten li'l-âlemîn
Ey cümleye pest u penâh, âyine-i kâdir ilâh
Seyyid kulundur pâdişah, ey rahmeten li'l-âlemîn.²⁰

Îlâhî

Yâ Rasûlallâh senin aşkın ile doldu gönül
Derd bî dermâne düştü hicr ile soldu gönül

Gel firâk u hasretle yakma bu şeydâ bendeyi
Sen terahhum eyle bahr-i firkate saldı gönül

Düştü sevdâ-yı aşka, döndü mecnûna kulun
Kalmadı sabr u kararım bilmedim n'oldu gönül

İstemez dünyâyı görmez bağ u bostânı gözüm
Neylesin fânî cihânı aşkın aldı gönül

Bû-yı gülzâr-ı muhabbetten muattar olalı
Dâimâ hayrân sergerdân olup kaldı gönül
Rûzgâr-ı hasretin urdukça şâhâ Seyyidî
Garg olup deryâ-yı hicr u firkate daldı gönül²¹

İlâhî

Tarîkatta her âdâb bilen gelsin bu meydâne
Dahi bin cânım ile hizmet kılan gelsin bu meydâne
Gönül bir kenz-i mahfîdir, nazargâh-ı ilâhîdir
Bu kenz içre meânin bulan gelsin bu meydâne
Murâdın ey mürîd! Hakk cemâlullâhı görmekse
Yakıp cismini sizin ile uçan gelsin bu meydâne
Cihânın sevgisin zevkin gönülden eyleyip ihrâc
Güzel mevlâsına âşık olan gelsin bu meydâne
Demâ-dem Seyyidâ çağırır kamu uşşâk mevlâyı
Cenâb-ı Kibriyâ aşkın duyan gelsin bu meydâne²²

Münacât

Abd-i âsiyem ilâhî bana sendendir meded
Görmezem bende ibâdet, bana sendendir meded
Bî meded kalmadım hüdâyâsın kerem kıl bendene
Âciz-i dermânde kalmadım bana sendendir meded
Âteş-i hüsrâne yandı bi dilim leyl u nehâr
Durmağa dergâhta yüz yok bana sendendir meded
Hâk-i râh olmuş, gedâyım etme mahrûm bendeni
Çeşm-i giryânım efendim bana sendendir meded
On sekiz bin âlemi îcâd eden Kâdir-i Hüdâ
Sana istimdâda geldim bana sendendir meded
İsterim afv u halâsım **Seyyidâ** Allah'tan
Şöyle küstâhım ki Yâ Rab bana sendendir meded.²³

İlâhî

Tâ beni mecnûn veş derdin ile vâh edeyim
Nice fehâd gibi aşkın ile âh edeyim

Çünkü öldürdü gam u hicrin senin bu bendeni
Komadın candan eser kim zâr u âh edeyim

Etmedin vuslat demiyle zerrece ihsânını
Gel bırak hâlîme bâri her seher âh edeyim

Tatlı canımdan usandırmış iken hicrin beni
Ne bu hâlet kim dil ister yanayım âh edeyim

Çünkü âşıkındır yolunda Seyidin ahkar kulun
Yânayım anınçün Ferhâd ile âh edeyim.²⁴

Şarkı

Nev bahâr-ı eyyâm geldi sanma bülbül yâresiz
Gerçi maksûda erişti bulmadı gül hâresiz

Gel efendim seyr-i gülzâr edelim gonca gülüm
Bu cihânda görmedim bir goncayı gülzârsız

Bir çeker var mı senin hicrinle bir hûn olmamış
Yanmamış aşkınla âyâ var mıdır dil-i nârsız

Çün bahâr eyyâmıdır gâhi arâk iç gahî mey
Arâsız zirâ bulunmaz sünbûlsüz timarsız

Vaktin zevk u safâdır **Seyyidâ** gülzâra çık
İstemem şol bezm-i kim bende anda mül ezhârsız.²⁵

İlâhî

Ey cihân ârâ
Nâzın dil rubâ
Oldum mübtelâ
Rahm eyle cânâ

Derde dert kattım
Hasretle yandım
Firkatte kaldım
Rahm eyle cânâ

Kıldın avâre
Gönlü pür yâre
Sad hezâr pâre
Rahm eyle cânâ

Gonca-i zîbâ
Aşup vâlâ
Eyledin şeydâ
Rahm eyle cânâ

Mümtâz-ı âlem
Vuslatta bir dem
Eyle gel mahrem
Rahm eyle cânâ

Hayli zamandır
İşim figandır
Zikrim emândır
Rahm eyle cânâ

Dilber-i Ra'nâ
Mahbûb-ı yektâ
Misli yok hâlâ
Rahm eyle cânâ

Fetânesin sen
Cânânesin sen
Bir dânesin sen
Rahm eyle cânâ

Her dem ağlatma
Bağrı dağlatma
Çeşm ağlatma
Rahm eyle cânâ

Çok elem çektim
Izdırap çektim
Şeyh tarb çektim
Rahm eyle cânâ

Seyyid âşıktır
Bağrı yanıktır
Kıyma yazıktır
Rahm eyle cânâ²⁶

Şarkı

Zevk u safâ gülde mi, gülşende mi bülbülde midir
Yoksa acep sende mi âlemde mi bâbında mıdır

Mest u menem aşkın ile âh edeyim vâh edeyim
Bilmiyorum gamda mı, dilde mi ya meyde midir

Derd u dilim, zâr u derûnum geceler örtmededir
Meskenimiz dağında mı, gülhânde ya bağında mıdır

Böyle mesel darb edelim, meclisimiz bağ edem
Dîde-i cân sazda mı, ya sûzda mı, dil sizde midir

Farz edelim aşk-ı cinân sende de var bende de var

Ya bu sitem dilde mi hep kâlde mi, hem kalpte midir

Bendenize çîn u çebîn eylemeğe n'oldu sebep
Cürm u kûsûr bizde mi, ya sizde mi âhirde midir²⁷

DİPNOTLAR

¹ A.Nesîb, Dîvân, Hacı Selimağa, Hüdâyî, nr. 1268, vr.2b.

² A. Nesîb, Dîvan, Hacı Selimağa, Hüdâyî, nr. 1268, vr. 3a.

³ Mehmed Şehâbettin Efendi, Âsitânenin 20. Şeyhi Mudanyalı Büyük Rûşen Efendi'nin oğlu olup babasının vefatı olan 1209/1795 tarihinden sonra postnişin olmuştur. Yirmi altı sene bu hizmeti yürütmüş, 1234/1818'de vefat etmiştir. Celvetî Tarikatının adâbından bahseden Tuhfetü's-sâlikîn (1329) adıyla bir eseri vardır. (Vassâf, Sefine, III, 26) Meşreben Bursalı İsmail Hakkî hazretlerine çok benzediğinden dolayı "Küçük Hakkî" diye de ünlenmiştir.

⁴ Vassâf, Sefine, III, 28; H. Kâmil Yılmaz, a.g.e., s. 267-268.

⁵ N. Ergun, Antoloji, II, s. 423-24, 525-28; Öztuna, TMA, II, 70; N. Özcan, "Abdurrahman Nesîb Dede", DİA, I, 168.

⁶ Dîvan'ın kendi el yazısıyla olan nüshası Hacı Selim Ağa Ktp., Hüdâyî Kit., nr. 1268'da bulunmaktadır.

⁷ N. Özcan, "Abdurrahman Nesîb Dede", DİA, I, s. 168-69.

⁸ 1225/1810 tarihinde doğan Rûşen Tevfikî Efendi şer'î ilimleri tahsilden sonra tasavvuf terbiyesini babasından almış elli yıldan fazla bir süre meşihatta kalmıştır.

⁹ Ebu Amr Cemaleddin Osman b. Ömer b. Ebi Bekr İbnü'l-Hacib, 646/1249, Kasidetü'l-müveşşeha bi'l-esmai'l-müenneseti's-semaiyye, (thk. Tarık Necm Abdullah) Beyrut : Darü'l-Belaga, 1991.

¹⁰ A.Nesîb, Dîvân, vr. 74a-76b.

¹¹ A.Nesîb, Dîvân, vr. 76b-93b.

¹² A.Nesîb Dîvân, vr. 3b.

¹³ A.Nesîb, Dîvân, vr. 3b.

¹⁴ A.Nesîb, Dîvân vr. 4a.

¹⁵ A. Nesîb, Dîvân, vr. 33a.

¹⁶ A. Nesîb, Dîvân vr. 9b.

¹⁷ A.Nesîb, Dîvân, vr. 2b.

¹⁸ A. Nesîb, Dîvân, 25a.

¹⁹ A. Nesîb, Dîvân, vr. 26a.

²⁰ A. Nesîb, Dîvân, vr. 85a.

²¹ A. Nesîb, Dîvân, vr. 86b.

²² A. Nesîb, Dîvân, vr. 88a.

²³ A. Nesîb, Dîvân, vr. 89b.

²⁴ A. Nesîb, Dîvân, vr. 90b.

²⁵ A. Nesîb, Dîvân, vr. 91b.

²⁶ A. Nesîb, Dîvân, vr. 94a.

²⁷ A. Nesîb, Dîvân, vr. 94a.